

El fons més selecte de Pla

La fundació de l'escriptor a Palafrugell rep l'arxiu del seu editor entre 1949 i 1962, Josep M. Cruzet, que inclou manuscrits d'obres cabdals d'una etapa de "plenitud"

Més de trenta manuscrits i mecanoscrits d'obres essencials de Josep Pla datades entre 1949 i 1962, des de Vida de Manolo a les tres primeres sèries dels Homenots, passant per Les hores, Girona o Pa i raïm, han ingressat a la Fundació Josep Pla de Palafrugell gràcies a un acord de cessió amb les hereves de l'històric editor de Selecta, Josep Maria Cruzet. Es tracta de la documentació més rellevant que ingressa a la fundació que vetlla pel llegat de l'escriptor des de la donació dels manuscrits de l'Obra Completa de Destino, fa prop de trenta anys.

El procés ha estat llarg però no pas amarg, perquè el dipositari de l'arxiu de Cruzet, el seu nebot i fillol Sebastià Borràs, propietari de la llibreria Catalònia amb la qual es fusionaria Selecta, va conservar fins a la seva mort, fa un parell d'anys, la unitat del fons amb una cura escrupolosa que no li impedia obrir-lo amb generositat a la consulta dels investigadors, com van recordar amb agraïment els professors Maria Josepa Gallofré i Manuel Llanas. El conseller de Recerca i Universitats, Joaquim Nadal, va explicar que ja fa anys, quan ocupava la conselleria d'Obres Públiques, Borràs va anar-lo a trobar al despatx per ensenyar-li el manuscrit de Girona, un llibre de records. "Era la seva manera de posar-me la mel a la boca, perquè sabia que jo era gironí, però tot i que vam parlar-ne unes quantes vegades, no vam arribar a cap acord sobre una transacció econòmica que ell no va arribar a concretar mai." Sostenint amb les mans enguantades les quartilles de Girona, Nadal va assegurar que ara comprenia per què no es va aconseguir estipular cap preu: "El valor d'aquest arxiu és incalculable."

La cessió, finalment, l'han formalitzada la seva vídua, Carme Boix, i les seves filles, Chantal i Clàudia Borràs, amb una generositat equiparable a la complicitat que existia entre Pla i Cruzet. En total, la formen més de trenta paquets amb documentació relativa a "un període de plenitud creativa" de l'escriptor, quan en la duríssima postguerra va demostrar un "compromís total amb la cultura catalana" aixecant una obra que formava part del "projecte de salvar el seu món de l'oblit" a través d'una literatura que, a més, fos intel·ligible i eixamplés la base lectora del país. Tot i que no es tracta de material inèdit, aquests originals no s'havien pogut consultar amb detall fins ara. Pendants encara de catalogació i d'un examen minuciós, ja estan regalant sorpreses, com ara que el manuscrit de Girona, publicat el 1952, està datat el maig de 1936 al Mas Pla, just abans de la guerra, i que en els primers esborranys l'escriptor l'havia subtitulat com "Una novel·la", i no com "Un llibre de records", va explicar fascinat Xavier Pla, director de la Càtedra Josep Pla de la Universitat de Girona. No és l'únic descobriment: Nocturn de primavera havia de titular-se Nocturn de maig, però feliçment Pla va ratllar aquest encapçalament més pobre que el definitiu. Entre els papers, hi ha també el manuscrit en català de Weekend d'estiu a Nova York, una obra que sempre s'ha considerat la refosa de les cròniques del viatge de deu dies que va fer el 1954 a Cuba i Nova York per encàrrec de Destino, i que ara planteja el dubte de si va ser escrita originalment en català. En qualsevol cas, l'accés als manuscrits "permetrà conèixer la llengua de Pla abans de la revisió dels correctors", va assenyalar l'investigador, i al mateix temps saber "com escrivia abans que els textos passessin la censura", amb la qual cosa la documentació podrà aportar informació sobre com s'enfrontava al context de repressió de la dictadura franquista.

El Fons Editorial Selecta. Col·lecció Borràs-Boix el formen 19 llibres i 2 textos breus en format original autògraf (només hi falten Coses vistes, El carrer estret i Cartes de lluny); 6 volums que alternen contingut majoritàriament mecanoscrit amb original autògraf; 4 volums de galerades amb esmenes autògrafes de Pla; 4 volums

mecanoscrits, i documentació diversa que va des de fotografies i correspondència a documentació editorial. Són el fruit de setze anys de relació intensa entre Pla i l'editor Cruzet, entre 1946 i 1962, durant els quals van emprendre una veritable operació de represa cultural. Maria Josepa Gallofré, que el 2001 va començar a treballar a l'arxiu de Sebastià Borràs i al de Frank Keerl, nebot de Pla, en la correspondència entre els dos homes, publicada el 2003 sota el títol *Amb les pedres disperses*, va afirmar que aquest material "dona testimoni d'una lluita tenaç" per restituir la normalitat cultural perduda, i va citar una carta de 1954 en què Cruzet proposava a Pla l'edició de volums que tractessin sobre els fabricants o els futbolistes per tal que els lectors compressin llibres "no perquè fossin en català, sinó encara que ho fossin".

Publicat a:

-El Punt Avui. Girona 29-01-2023, Pàgina 24

-El Punt Avui. Nacional 29-01-2023, Pàgina 15

Font del document: <http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/2247867-el-fons-mes-selecte-de-pla.html>